

Lov kontra menneskerett

— Av overrettssakfører Erling Ueland —

Fru X er en norsk dame. Hennes far var forretningsmann. Hans kone, mor til fru X, var opprinnelig tysk.

Ved forretningsforbindelse, slektskap og vennskap hadde familien sterk tilknytning til Tyskland.

Fru X var en tid medlem av N.S. Hun ble først straffedomt for dette. Senere ble dommen opphevet og det ble gitt påtaleunnlatelse. Hun har dog for dette forhold sitt et kortere tid i fengsel.

Under krigen ble hun gift med en tysk offiser. Hun fulgte ham ikke til Tyskland, men da hun i slutten av krigen ble sendt tilbake til landet, ble hun ved første anledning sendt til et pleiehjem.

Han døde i april 1945, men på grunn av de kaotiske forhold kunne hun ikke straks få komme tilbake til landet. Hun vendte hjem i 1946 sammen med sitt lille barn.

Myndighetene sa da at hun var tysk statsborger der-

ved at hun hadde bosatt seg i Tyskland. Dette i samsvar med reglene i den da gjeldende statsborgerlov.

De opprettholder fremdeles det standpunkt på tross av at den nye statsborgerlov ikke har tilsvarende regler som den gamle. Nå får ikke en norsk kvinne som gifter seg med en utlending hans statsborgerskap bare ved å flytte ut av landet.

I 1946 ga Stortinget en lov om fiendtlig eiendom.

Den bestemmer at Direktoratet for fiendtlig eiendom kan inndra eiendommen til borgere av fiendestater.

Med hjemmel i denne bestemmelse har Direktoratet gjort krav på hele fru X's formue bortsett fra innbo verdsatt til ca. kr. 1000.

Det er på det rene at ingen del av hennes formue er tjent på landsforræderisk virksomhet. Den består i sin helhet av arv etter hennes far og penger hun selv har tjent.

Likeledes er det på det rene at hun ikke har noen sådan tilknytning til Tyskland at noen

del av formuen ville kunne komme dette land eller borgere av landet til gode om hun fikk radighet over den selv.

Senere har Direktoratet tilbudt å frafalle noe av kravet. Det vil gå med på å frigi en del av formuen, men opprettholder bl. a. kravet om inndragning av en livrentepolise som hun hadde fått som gave av sin avdøde far lang tid for krigen. Til gaven var knyttet det vilkår at den ikke kunne overdras, pantsattes eller selges.

Som kjent finnes det hjemmel i loven for å sette slike vilkår, og jeg kjenner ikke til at noen har funnet å ville benekte lovligheten for Direktoratet nå bestemmer å sette den ut av betraktning.

Spørsmålet om lovligheten av beslaget skal behandles av Oslo byrett 5. november.

Visse sider av saken fortjener imidlertid å bli drøftet offentlig og derfor skrives dette:

En av vår grunnlovs hovedgrunnsetninger er denne at ingen lov kan gis tilbakevirkende kraft.

En annen grunnlovsregel er den at ingen vilkårlig kan fratras sin eiendom.

Det er ikke og kan ikke bestrides at det da fru X giftet seg ikke fantes noen lov som sa at hun ved å gifte seg med en utlending kunne risikere å mi-

ste sin eiendom. Denne virkning av ekteskapet ble først innført lang tid etter ved ovennevnte lov av 1946.

Derved er konstatert at denne lov er gitt tilbakevirkende kraft.

Det burde være klart, men synes ikke å være det for alle og derfor bør problemet drøftes offentlig for å modnes.

— — —
Direktoratets inndragning er i avgjort strid med internasjonal rett, herunder de forpliktelses som Norge høytidelig har bundet seg til ved å underskrive internasjonale avtaler:

Haag-konvensjonens art. 46 sier: «Privat eiendom kan ikke inndras».

Art. 47 setter forbud mot plyndring.

Her handles i strid med begge artikler og for landets anseelse blir ikke forholdet bedre dersom det finnes en lov som gir Direktoratet den ytre hjemmel.

Menneskerettighetserklæringen av 1948, også tiltrådt av Norge, sier i art. 17, 2: «Ingen må vilkårlig fratras sin eiendom».

Art. 2 bestemmer at de rettigheter som er nevnt i erklæringen skal gjelde for alle uten hensyn til rase, nasjonal opprinnelse eller politisk oppfatning.

Det synes å være lett å kon-

statere at Direktoratet her ønsker å frata en person rettigheter som Norge selv høytidelig har erklært bør respekteres som en ukrenkelig rett i alle siviliserte land.

Når Direktoratet fremmer inndragningskravet i denne og andre saker, så kan det ikke være fordi det er noen tvil om at det handles i strid med de siterede bestemmelser, men utelukkende fordi det hevdes at internasjonal rett, herunder godkjente overenskomster, ikke er bindende for norske myndigheter, herunder våre domstoler.

Det er et spørsmål om dette synspunkt ikke er foreldet.

Nürnberg-domstolen bygget i atskillig utstrekning sine straffedømmer på internasjonal rett idet skrevne straffelover som tilfelle kunne føres inn, under ikke fantes.

De norske domstoler har delvis under rettsoppgjøret bygget på det samme.

Tyskeren Klinge ble således dødsdomt ut fra slike regler.

Tyskere som kun handlet etter ordre, og følgelig var i samsvar med sitt eget lands lov, er i flere tilfelle domt, og hjemmelen blir da kun de humanitetens love som Direktoratet fornektet i denne sak.

Det bør være gjenstand for offentlig diskusjon om Direktoratets fremferd er Norge verdig.

Menneskerettighets-erklæringens skapere oppfordrer oss i innledningen til stadig å fremholde og drøfte innholdet av erklæringen.

I ovenstående finnes grunnlag for å drøfte noen av prinsippene.

— — —
Andre siviliserte land har nok hatt samme problemer som de Direktoratet har vært stillet overfor i denne sak.

Lov om Fiendegods bygger på en internasjonal avtale mellom krigens seierherrer.

Jeg antar de fleste har løst problemene annerledes, således utvilsomt U.S.A. og England.

I dommer fra disse land karakteriseres en sådan konfiskasjon som den foreliggende som kynisk, ulovlig og i strid med rettsbevissheten i landene.

ERLING UELAND

Kryssfinér

Norsk Tre- og Finérindustri A/S

101772